

JANUBIY KOREYA TASHQI SAVDOSINING ASOSIY RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR

Asadov Abbos Hamro o'g'li

Toshkent Davlat Sharqshunoslik Universiteti "Xorijiy Mamlakatlar iqtisodiyoti va mamlakatshunoslik" yo'nalishi 1-bosqich magistranti E-mail: kingabbosuz@mail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Janubiy Koreyaning tashqi iqtisodiy faoliyat, jumladan Eksport salohiyatining muhimligi, OECD mamlakatlarida Janubiy Koreyaning tashqi savdosining o'rni va tashqi savdosining rivojlanish xususiyatlari va so'ngi tendensiyalari haqida fikr yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *tashqi savdo, eksport, import, eksport diversifikatsiyasi, tendensiyalar, savdo, Janubiy Koreya, OECD.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается внешнеэкономическая деятельность Южной Кореи, в том числе важность экспортного потенциала, роль внешней торговли Южной Кореи в странах ОЭСР, а также особенности развития и последние тенденции внешней торговли.*

Ключевые слова: *внешняя торговля, экспорт, импорт, диверсификация экспорта, тенденции, торговля, Южная Корея, ОЭСР.*

Annotation: *This article discusses South Korea's foreign economic activity, including the importance of export potential, the role of South Korea's foreign trade in OECD countries, and the development characteristics and recent trends of foreign trade.*

Key words: *foreign trade, export, import, export diversification, trends, trade, South Korea, OECD.*

KIRISH

Janubiy Koreya jahon iqtisodiyotida oz o'rniga ega va uning tashqi savdosi bir qancha asosiy xususiyatlar va tendentsiyalar bilan tavsiflandi. Janubiy Koreya o'zining "iqtisodiy o'sish mo'jizasi" bilan dunyoda nom tartagan. Bu o'sishga juda ko'plab sabablarni keltirishimiz mumkin, misol uchun: O'tgan asrning 50-60 yillarda mamalakat qashshoq holatda edi ammao to'g'ri boshqaruv va millatning harakati tufayli davlat rivojlaniushi anchayin tezlashdi, qishloq xo'jaligiga asoslangan iqtisodiyot holatdagi rivojlangan iqtisodiyotga ega bo'ldi va ekport qilish hajmi va tarkibining tamomila o'zgarganligi muhim ahamiyatga ega bo'lgan.

Janubiy Koreyaning eksportga yo'naltirilgan siyosati uning iqtisodiy muvaffaqiyatining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Mamlakat 2022-yilda dunyoda oltinchi yirik mahsulot eksport qiluvchi va sakkizinchi yirik importyor bo'lgan (JST), YaIM ning 97 foizi savdoga to'g'ri keladi (Jahon banki). O'sha yili Koreya Respublikasi eksportiga asosan elektr va elektron uskunalar (jami 16,5%), neft moylari (9%), avtomobillar (7,6%), telefonlar (4,2%), transport vositalari uchun ehtiyot qismlar va aksessuarlar (1,9%) eksport qilindi). Aksincha, neft moylari (18,1%), elektron integral

mikrosxemalar (8,5%), neft gazi (7,8%), ko'mir (3,8%) va yarimo'tkazgichlar ishlab chiqarish uchun ishlatiladigan mashinalar (2,8% - ma'lumotlar Comtrade) tashkil etdi⁶.

1-jadval⁷

Tashqi savdo ko'rsatkichlari	2018	2019	2020	2021	2022
Tovarlar importi (mln AQSH \$)	535202	503343	467633	615093	731370
Tovarlar eksporti (mln AQSH \$)	604860	542233	512498'	644400	683585
Xizmatlar importi (mln AQSH \$)	133047	130684	104266	124296	136025
Xizmatlar eksporti (mln AQSH \$)	103678	103899	89596	121187	133023

Janubiy Koreya xalqaro savdo va moliyaga jiddiy integratsiyalashgan va keyinchalik tashqi ta'sirlarga juda zaif davlat, ayniqsa uning asosiy savdo sherigi bo'lgan Xitoy (2022 yilda umumiy eksportning 22,8%), undan keyin AQSh (16,1%), Vetnam (8,9%), Yaponiya (4,5%) va Gonkong (4%) hisoblanadi. Uning asosiy yetkazib beruvchilari Xitoy (21,1%), AQSh (11,2%), Yaponiya (7,5%), Avstraliya (6,1%) va Saudiya Arabistoni (5,7% - data Comtrade). Janubiy Koreya jahon iqtisodiyotining 70% dan ortig'ini tashkil etuvchi ko'plab davlatlar (oxirgisi Markaziy Amerikaning beshta davlati bilan) bilan erkin savdo shartnomalariga ega. Mamlakat yaqinda 2018-yil mart oyida 11 Osiyo-Tinch okeani davlatlari tomonidan imzolangan Trans-Tinch okeani hamkorligi (CPTPP) bo'yicha keng qamrovli va progressiv bitimga qo'shilish to'g'risida qaror qabul qildi. 2020-yilning 15-noyabrida Janubiy Koreya Mintaqaviy keng qamrovli iqtisodiy hamkorlikni 14 ta boshqa Hind-Tinch okeani mamlakatlari (RCEP) bilan shartnomalar imzoladi.

2-jadval⁸

Tashqi savdo ko'rsatkichlari	2018	2019	2020	2021	2022
Tashqi savdo (YaIM dagi nisbati %)	79	75.8	69.0	80.5	96.8
Savdo balansi (mln AQSH \$)	110.087	79.812	80.605	75.731	15.061
Xizmatlar va tovarlar importi (Yillik o'zgarishi)	1.7	-1.9	-3.1	10.1	3.7
Xizmatlar va tovarlar eksporti (Yillik o'zgarishi)	4.0	0.2	-1.7	10.83	3.2
Xizmatlar va tovarlar importi (YaIM dagi ulushi)	37.3	36.5	32.7	38.5	48.5
Xizmatlar va tovarlar eksporti (YaIM dagi ulushi)	41.7	39.3	36.4	42.0	48.3

Ushbu Erkin Savdo Shartnomasi jahon iqtisodiyotining 30 foizini qamrab olgan tarixdagi eng yirik savdo bitimidir. U Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlari assotsiatsiyasini (ASEAN: Bruney, Kambodja, Indoneziya, Laos, Malayziya, Myanma, Filippin, Singapur,

⁶ <https://www.economy.com/south-korea/exports-of-goods-and-services>

⁷ Manba: Jahon savdo tashkiloti (JST); Eng so'nggi mavjud ma'lumotlar

⁸ Source: IMF, World Economic Outlook ; Latest available data

Tailand va Vetnam) va ASEANning erkin savdo bo'yicha hamkorlarini (Avstraliya, Xitoy, Hindiston, Yaponiya, Yangi Zelandiya va Koreya Respublikasi) o'z ichiga oladi⁹. RCEP tovarlar, xizmatlar, investitsiyalar, iqtisodiy va texnik hamkorlikni qamrab oladi. Shuningdek, elektron tijorat, intellektual mulk, davlat xaridlari, raqobat, kichik va o'rta korxonalar uchun yangi qoidalar yaratiladi.

3-jadval¹⁰

Tashqi savdo kutilmalari	2023	2024(t)	2025	2026	2027
Tovar va xizmatlar eksporti hajmi (yillik foizda o'zgarishi)	2.4	3.3	3.5	3.4	3.3
Tovar va xizmatlar importi hajmi	3.0	3.7	3.4	3.4	3.2

Janubiy Koreyaning savdo balansi tarkibiy jihatdan odatda ijobiy ko'rsatkichga ega. Ammo JST ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilda tovarlar eksporti 683,5 milliard AQSH dollarini, import esa 731,3 milliard AQSH dollarini tashkil etdi. Bu ko'rsatkich aynan mana shu 2022 yilda salbiy saldogaga egaligini ko'rishimiz mumkin, bunga sabab eksportning umumiy hajmi rekord darajaga yetganiga qaramay, 2022-yilda Janubiy Koreyada energiyaning yuqori narxlari bo'yicha tarixdagi eng yirik savdo kamomadi kuzatildi. Xizmatlar bo'yicha eksport 133 milliard dollarni, import esa 136 milliard dollarni tashkil etdi. 2023 yil uchun hukumatning dastlabki ma'lumotlariga ko'ra, eksport 7,4 foizga kamaydi, chunki ko'plab mamlakatlarda cheklovchi pul-kredit siyosati va sekinlashayotgan Xitoy iqtisodiyoti Koreya tovarlariga talabni zaiflashtirdi. Bu shuni anglatadiki Xitoy iqtisodiyoti shiddat bilan rivojlanayotganini va Janubiy Koreyaning ko'plab eksportbop xizmatlari va mahsulotlariga nisbatan talabni sezilarli darajada kamaytirgani bilan ifodalash mumkin. Bundan tashqari, Janubiy Koreya Xitoy bilan 18 milliard dollarlik savdo kamomadini boshdan kechirdi va bu ikki davlat o'rtasida 31 yil ichida birinchi marta bunday ikki tomonlama kamomad yuzaga keldi.

Janubiy Koreya Tashqi savdosining asosiy xususiyatlari bu quyidagilardan iborat: Eksportga asoslangan o'sish : Janubiy Koreya tarixan eksportga yo'naltirilgan rivojlanish strategiyasini amalga oshirib, ishlab chiqarish va texnologiyani ko'p talab qiladigan tarmoqlarda o'zining qiyosiy afzalliklaridan foydalangan holda ishlab kelmoqda. Ushbu strategiya iqtisodiy o'sish va sanoat rivojlanishini rag'batlantirishda muhim rol o'ynadi, bu esa chaebol ya'ni yirik oilaviy korporatsiyalar deb nomlanuvchi global raqobatbardosh kompaniyalarning paydo bo'lishiga olib keldi; Eksport mahsulotlarini diversifikatsiya qilish : Janubiy Koreya dastlab to'qimachilik va yengil ishlab chiqarish kabi ko'p mehnat talab qiladigan tarmoqlarga e'tibor qaratgan bo'lsa, asta-sekin eksport bazasini elektronika, avtomobilsozlik, mashinasozlik va neft-kimyoo kabi yuqori qo'shimcha qiymatga ega bo'lgan tarmoqlarga diversifikatsiya qildi. Ushbu diversifikatsiya Janubiy Koreyaga bir nechta eksport mahsulotlariga qaramligini

⁹ <https://asean.org/wp-content/uploads/2021/03/22973.pdf>

¹⁰ Source: IMF, World Economic Outlook ; Latest available data https://santandertrade.com/en/portal/analyse-markets/south-korea/foreign-trade-in-figures?url_de_la_page=%2Fen%2Fportal%2Fanalyse-markets%2Fsouth-korea%2Fforeign-trade-in-figures&&actualiser_id_banque=oui&id_banque=0&memoriser_choix=memoriser

kamaytirishga va global talabning o'zgarishi bilan bog'liq xavflarni kamaytirishga yordam berdi; Globallashtirish va savdoni liberallashtirish : Janubiy Koreya savdoni liberallashtirish va mintaqaviy integratsiya tashabbuslarini, jumladan, ikki tomonlama erkin savdo kelishuvlarini (FTA) va Osiyo-Tinch okeani iqtisodiy hamkorligi (APEC) va Mintaqaviy keng qamrovli iqtisodiy sheriklik (RCEP) kabi mintaqaviy savdo bloklarida ishtirok etishni faol davom ettirdi.). Ushbu sa'y-harakatlar Janubiy Koreya eksporti uchun bozorga kirishni osonlashtirdi va asosiy savdo sheriklari bilan iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirdi; Xizmatlar savdosiga o'tish: Ishlab chiqarish Janubiy Koreya eksportining muhim omili bo'lib qolsa-da, so'nggi yillarda xizmatlar savdosiga e'tibor kuchaymoqda. Janubiy Koreya axborot texnologiyalari, moliya, ko'ngilochar (masalan, K-pop, filmlar va teleseriallar) va turizm kabi xizmatlarning yirik eksportchisiga aylandi. Ushbu siljish mamlakatning rivojlanayotgan iqtisodiy tuzilmasini va xizmat ko'rsatishga yo'naltirilgan tarmoqlarda raqobatbardoshlikni oshirishni aks ettiradi; Texnologiya va innovatsiyalar: Janubiy Koreya texnologik innovatsiyalar va ilmiy-tadqiqot investitsiyalariga katta e'tibor qaratgani bilan tanilgan, bu esa yarimo'tkazgichlar, telekommunikatsiyalar va biotexnologiya kabi yuqori texnologiyali sohalarda raqobatbardoshligini oshirishga hissa qo'shgan. Texnologik ko'p mahsulot va xizmatlar eksporti Janubiy Koreyaning savdo ko'rsatkichlarining asosiy omiliga aylandi, Samsung, LG va Hyundai kabi kompaniyalar yetakchilik qilmoqda; Ta'minot zanjiri dinamikasi: Janubiy Koreya global qiymat zanjirlariga, xususan, elektronika va avtomobilsozlik sohaslariga chuqur integratsiyalashgan¹¹. Mamlakat butlovchi qismlar va oraliq mahsulotlarni ishlab chiqarish va yig'ish uchun muhim markaz bo'lib xizmat qiladi, keyinchalik ular butun dunyo bo'ylab yakuniy bozorlarga eksport qilinadi. Janubiy Koreya ta'minot zanjirlarining mustahkamligi va samaradorligi uning tashqi ta'sirlarga bardosh berish va raqobatbardoshligini saqlab qolish qobiliyatiga yordam berdi; Qiyinchiliklar va kelajak istiqbollari : Janubiy Koreya o'zining ajoyib savdo ko'rsatkichlariga qaramay, geosiyosiy keskinliklar, savdo kelishmovchiliklari, demografik o'zgarishlar va barqaror va inklyuziv o'sishga o'tish zarurati kabi muammolarga duch kelmoqda. Kelgusida Janubiy Koreya rivojlanayotgan bozorlardagi o'z mavqeini mustahkamlash, innovatsiyalarga asoslangan o'sishni rag'batlantirish, raqamli savdoni rag'batlantirish va uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlik va farovonlikni ta'minlash uchun tarkibiy islohotlarni hal qilishni maqsad qilgan.

Umuman olganda, Janubiy Koreyaning tashqi savdosi uning eksportga asoslangan o'sish, texnologik innovatsiyalar va global integratsiyaga bo'lgan sodiqligi tufayli jadal rivojlandi. Mamlakatning o'zgaruvchan global tendentsiyalarga moslashish va raqobatbardosh ustunliklaridan foydalanish qobiliyati kelgusi yillarda uning savdo dinamikasi va iqtisodiy traektoriyasini shakllantirishda davom etadi. Ushbu tendensiyalar sabab Janubiy Koreya doimiy tarzda rivojlanishi uchun xizmat qilgan. Janubiy Koreya so'ngi yillarda yuqorida yozilganidek Xizmatlar eksportiga ko'proq

¹¹ https://www-bloomberg-com.translate.goog/news/articles/2024-01-01/south-korea-s-exports-grow-in-sign-momentum-to-carry-into-2024?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uz&_x_tr_hl=uz&_x_tr_pto=sc&_x_tr_hist=true

urg'u beryapti va bu qo'shilgan qiymat shaklini ko'paytirish uchun eng optimal yo'l bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. — Balassa B, 'The Role Of Foreign Trade in the Economic Development of Korea' in Galenson W, Foreign Trade and Investment, University of Wisconsin Press, London 1985
2. — World Bank The East Asian Miracle: Economic Growth and Public Policy, Oxford University Press, 1993
3. — Kuznets, P.W., Economic Growth and Structure in the Republic of Korea, Yale University Press: Newhaven, Conn., 1977.
4. — 'Direct Foreign Investment' in Park G.K. (Ed) Mass economic and Industrial Development in Korea, K.D.I., Seoul 1980.
5. — Statement, and Public Information Notice on the Executive Board Discussion." Country Report No. 04/306,
6. — Sakong Il, 'Korea in the World Economy', Institute for International Economies, Washington DC, January 1993.
7. — MorrisSuzuki T., 'Reshaping the International Division of Labour: Japanese Manufacturing Investment in S.E. Asia in Morris J. (Ed) Japan and the Global Economy, Routledge, London 1991
8. — Rhee Y, RossLarson B and Pursell G, Korea's Competitive Edge, World Bank/John Hopkins University Press, London 1984.
9. — Weiss, J., Industry in Developing Countries, Croom Helm, London 1988.
10. — Ozawa, T., 'International Investment and Industrial Structure', Oxford Economic Papers, Vol. 31, 1979.
11. — Simon, D., Taiwan, Technology Transfer and Transnationals: the Political Management of Dependency, PhD Thesis, University of California, 1980
12. — Lee, E., (Ed.), Exportled Industrialisation and Development, ILO/ARTEP: Geneva, 1981
13. — Rhee Y, RossLarson B and Pursell G, Korea's Competitive Edge, World Bank/John Hopkins University Press, London 1984.
14. — 'Direct Foreign Investment' in Park G.K. (Ed) Maseconomic and Industrial Development in Korea, K.D.I., Seoul 1980. Fg' '